

Recomandarea [CM/Rec\(2010\)5](#)

a Comitetului de Miniștri către statele membre

privind măsurile de combatere a discriminării bazate pe orientarea sexuală sau identitatea de gen

(Adoptată de Comitetul de Miniștri la 31 martie 2010

la cea de-a 1081-a reuniune a delegațiilor miniștrilor)

Comitetul de Miniștri, în conformitate cu articolul 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând că scopul Consiliului Europei este de a realiza o mai mare unitate între membrii săi și că acest scop poate fi promovat, în special, prin acțiuni comune în domeniul drepturilor omului;

Reamintind că drepturile omului sunt universale și se aplică tuturor persoanelor, și subliniind așadar angajamentul său de a garanta demnitatea egală a tuturor oamenilor și exercitarea drepturilor și libertăților ale tuturor persoanelor, fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație, în conformitate cu Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (ETS nr. 5) (denumită în continuare „Convenția”) și protocoalele la aceasta;

Recunoscând că tratamentul nediscriminatoriu din partea actorilor statali, precum și, după caz, măsurile pozitive luate de stat pentru protecție împotriva tratamentului discriminatoriu, inclusiv din partea actorilor nestatali, sunt componente fundamentale ale sistemului internațional de protejare a drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Recunoscând că persoanele lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen au fost timp de secole și sunt în continuare supuse homofobiei, transfobiei și altor forme de intoleranță și discriminare chiar și în cadrul familiei lor – inclusiv incriminare, marginalizare, excluziune socială și violență – pe motivul orientării sexuale sau al identității de gen, dar și că este necesară o acțiune specifică pentru a asigura exercitarea deplină a drepturilor omului ale acestor persoane;

Având în vedere jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”) și a altor instanțe internaționale, care consideră orientarea sexuală un motiv de discriminare interzis și care au contribuit la promovarea protecției drepturilor persoanelor transgen;

Reamintind că, în conformitate cu jurisprudența Curții, orice diferență de tratament, pentru a nu fi discriminatorie, trebuie să aibă o justificare obiectivă și rezonabilă, adică să urmărească un scop legitim și să utilizeze mijloace care sunt în mod rezonabil proporționale cu scopul urmărit;

Ținând seama de principiul că nici valorile culturale, tradiționale sau religioase, nici regulile unei „culturi dominante” nu pot fi invocate pentru a justifica discursul de incitare la ură sau orice altă formă de discriminare, inclusiv una bazată pe orientarea sexuală sau identitatea de gen;

Având în vedere mesajul Comitetului de Miniștri către comitetele de monitorizare și alte comitete implicate în cooperarea interguvernamentală în cadrul Consiliului Europei privind egalitatea în drepturi și demnitatea tuturor oamenilor, inclusiv a persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen, adoptat la 2 iulie 2008, precum și recomandările relevante ale acestuia;

Ținând seama de recomandările adoptate începând din 1981 de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei cu privire la discriminarea bazată pe orientarea sexuală sau identitatea de gen, precum și Recomandarea 211 (2007) a Congresului autorităților locale și regionale al Consiliului Europei privind „Libertatea de întrunire și de exprimare a persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen”;

Apreciind rolul Comisarului pentru Drepturile Omului în monitorizarea situației persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen din statele membre în ceea ce privește discriminarea bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen;

Luând act de declarația comună, făcută la 18 decembrie 2008 de 66 de state în cadrul Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, care a condamnat încălcările drepturilor omului bazate pe orientare sexuală și identitate de gen, ca de exemplu omoruri, tortură, arestări arbitrare și „privare de drepturi economice, sociale și culturale, inclusiv de dreptul la sănătate”;

Subliniind că discriminarea și excluziunea socială bazate pe orientare sexuală sau identitate de gen pot fi depășite cel mai bine prin măsuri care vizează atât persoanele care se confruntă cu o astfel de discriminare sau excluziune, cât și populația în general,

Recomandă statelor membre:

1. să examineze măsurile legislative și de altă natură existente, să le reexamineze în permanență, precum și să colecteze și să analizeze date relevante, pentru a monitoriza și a remedia orice discriminare directă sau indirectă bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen;
2. să se asigure că măsuri legislative și de altă natură sunt adoptate și puse în aplicare în mod eficace pentru a combate discriminarea bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen, pentru a asigura respectarea drepturilor omului în cazul persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen și pentru a promova toleranța față de acestea;
3. să se asigure că victimele discriminării cunosc și au acces la căi de atac legale efective în fața unei autorități naționale și că măsurile de combatere a discriminării includ, după caz, sancțiuni pentru încălcări și acordarea de despăgubiri corespunzătoare pentru victimele discriminării;
4. să se ghideze în legislația, politicile și practicile lor după principiile și măsurile cuprinse în anexa la prezenta recomandare;
5. să se asigure, prin mijloace și acțiuni corespunzătoare, că această recomandare, inclusiv anexa la aceasta, este tradusă și difuzată pe o scară cât mai largă posibil.

Anexa la Recomandarea [CM/Rec\(2010\)5](#)

I. Dreptul la viață, securitate și protecție împotriva violenței

A. „Infrațiuni motivate de ură” și alte incidente motivate de ură

1. Statele membre ar trebui să asigure anchete efective, prompte și imparțiale în cazurile de pretinse infrațiuni și alte incidente, atunci când există suspiciunea rezonabilă că orientarea sexuală sau identitatea de gen a victimei a constituit un motiv pentru făptuitor; acestea ar trebui, de asemenea, să se asigure că se acordă o atenție deosebită anchetării unor astfel de infrațiuni și incidente atunci când se presupune că au fost comise de organele de aplicare a legii sau de alte persoane care acționează în calitate oficială, precum și că persoanele vinovate de astfel de acte sunt trase efectiv la răspundere penală și, după caz, pedepsite pentru a evita impunitatea.
2. Statele membre ar trebui să se asigure că, la stabilirea sancțiunilor, un motiv de părtinire legată de orientarea sexuală sau identitatea de gen poate fi luat în considerare ca circumstanță agravantă.
3. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a se asigura că victimele și martorii unor „infrațiuni motivate de ură” față de orientarea sexuală sau identitatea de gen și alte incidente motivate de ură sunt încurajați să facă sesizări privind aceste infrațiuni și incidente; în acest scop, statele membre ar trebui să facă toate demersurile necesare pentru a se asigura că

structurile de aplicare a legii, inclusiv sistemul judiciar, dispun de cunoștințele și competențele necesare pentru a identifica astfel de infracțiuni și incidente și că oferă ajutor și sprijin corespunzător victimelor și martorilor.

4. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a garanta siguranța și demnitatea tuturor persoanelor aflate în închisoare sau private de libertate în alte moduri, inclusiv a persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen și, în special, să ia măsuri de protecție împotriva agresiunii fizice, a violului și a altor forme de abuz sexual, indiferent dacă sunt comise de alți deținuți sau de salariați; ar trebui luate măsuri pentru a proteja și a respecta corespunzător identitatea de gen a persoanelor transgen.

5. Statele membre ar trebui să se asigure că sunt colectate și analizate date relevante cu privire la prevalența și natura discriminării și intoleranței bazate pe orientarea sexuală sau identitatea de gen, în special cu privire la „infracțiunile motivate de ură” și incidentele motivate de ură legate de orientarea sexuală sau identitatea de gen.

B. „Discursul de incitare la ură”

6. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a combate toate formele de exprimare, inclusiv în mass-media și pe Internet, care pot fi înțelese în mod rezonabil ca fiind susceptibile să aibă ca efect incitarea la ură, răspândirea sau promovarea urii ori a altor forme de discriminare împotriva persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen. Astfel de „discursuri de incitare la ură” ar trebui interzise și respinse public ori de câte ori are loc. Toate măsurile ar trebui să respecte dreptul fundamental la libertatea de exprimare, în conformitate cu articolul 10 din Convenție și cu jurisprudența Curții.

7. Statele membre ar trebui să sensibilizeze autoritățile publice și instituțiile publice la toate nivelurile cu privire la responsabilitatea lor de a se abține de la declarații, în special în mass-media, care pot fi înțelese în mod rezonabil ca legitimând o astfel de ură sau discriminare.

8. Funcționarii publici și alți reprezentanți ai statului ar trebui să fie încurajați să promoveze toleranța și respectarea drepturilor omului pentru persoanele lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen ori de câte ori se angajează într-un dialog cu reprezentanți-cheie ai societății civile, inclusiv cu organizații mass-media și sportive, organizații politice și comunități religioase.

II. Libertatea de asociere

9. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a se asigura, în conformitate cu art. 11 din Convenție, că dreptul la libertatea de asociere poate fi exercitat efectiv fără discriminare bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen; în special, ar trebui prevenite și eliminate procedurile administrative discriminatorii, inclusiv formalitățile excesive pentru înregistrarea și funcționarea practică a asociațiilor; de asemenea, ar trebui luate măsuri pentru a preveni utilizarea abuzivă a dispozițiilor legale și administrative, ca de exemplu cele referitoare la restrângeri bazate pe sănătatea publică, moralitatea publică și ordinea publică.

10. Accesul la fonduri publice disponibile pentru organizații neguvernamentale ar trebui să fie asigurat fără discriminare bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen.

11. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a proteja în mod eficace apărătorii drepturilor omului ale persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen împotriva ostilității și agresiunii la care pot fi expuși, inclusiv atunci când se presupune că sunt comise de agenți statali, pentru a le permite să își desfășoare în mod liber activitățile în conformitate cu Declarația Comitetului de Miniștri privind acțiunea Consiliului Europei de a îmbunătăți protecția apărătorilor drepturilor omului și de a promova activitățile acestora.

12. Statele membre ar trebui să se asigure că organizațiile neguvernamentale care apără drepturile omului ale persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen sunt consultate în mod corespunzător cu privire la adoptarea și aplicarea măsurilor care pot avea impact asupra drepturilor omului ale acestor persoane.

III. Libertatea de exprimare și de întrunire pașnică

13. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a se asigura, în conformitate cu art. 10 din Convenție, că se poate exercita efectiv dreptul la libertatea de exprimare, fără discriminare bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen, inclusiv în ceea ce privește libertatea de a primi și de a transmite informații despre subiecte referitoare la orientarea sexuală sau identitatea de gen.

14. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare la nivel național, regional și local pentru a se asigura că dreptul la libertatea de întrunire pașnică, astfel cum este consacrat de art. 11 din Convenție, poate fi exercitat efectiv, fără discriminare bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen.

15. Statele membre ar trebui să se asigure că organele de ordine iau măsuri corespunzătoare pentru a proteja participanții la demonstrații pașnice în favoarea drepturilor omului ale persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen împotriva oricăror încercări de a tulbura sau împiedica exercitarea efectivă a dreptului lor la libertatea de exprimare și de întrunire pașnică.

16. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a preveni restrângerile exercitării efective a drepturilor la libertatea de exprimare și de întrunire pașnică drept rezultate din abuzul de dispoziții legale sau administrative, de exemplu din motive de sănătate publică, moralitate publică și ordine publică.

17. Autoritățile publice de la toate nivelurile ar trebui să fie încurajate să condamne în mod public, în special în mass-media, orice ingerințe ilegale în dreptul persoanelor și al grupurilor de persoane de a-și exercita libertatea de exprimare și de întrunire pașnică, în special atunci când au legătură cu drepturile omului ale persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen.

IV. Dreptul la respectarea vieții private și de familie

18. Statele membre ar trebui să se asigure că se abrogă orice legislație discriminatorie care incriminează actele sexuale între adulți de același sex care și-au dat consimțământul, inclusiv orice diferențe în ceea ce privește vârsta consimțământului pentru acte sexuale între persoane de același sex și pentru acte heterosexuale; ar trebui, de asemenea, să ia măsuri corespunzătoare pentru a se asigura că dispozițiile de drept penal care, din cauza formulării lor, pot duce la o aplicare discriminatorie, fie sunt abrogate, fie sunt modificate ori aplicate într-un mod compatibil cu principiul nediscriminării.

19. Statele membre ar trebui să se asigure că datele cu caracter personal referitoare la orientarea sexuală sau identitatea de gen a unei persoane nu sunt colectate, stocate sau utilizate în alt mod de către instituțiile publice, inclusiv în special în cadrul organelor de aplicare a legii, cu excepția cazului în care acest lucru este necesar pentru îndeplinirea unor scopuri specifice, legale și legitime; datele înregistrate deja care nu respectă aceste principii ar trebui distruse.

20. Cerințele prealabile, inclusiv schimbările de natură fizică, pentru recunoașterea juridică a schimbării de sex, ar trebui reexaminare periodic pentru a elimina cerințele abuzive.

21. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a garanta deplina recunoaștere juridică a schimbării de sex a unei persoane în toate domeniile vieții, în special făcând posibilă schimbarea numelui și a genului în documentele oficiale în mod rapid, transparent și accesibil; statele membre ar trebui totodată să asigure, după caz, recunoașterea și schimbările

corespunzătoare de către actorii nestatali în ceea ce privește documente importante, de exemplu diplome de studii sau certificate de muncă.

22. Statele membre ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că, odată ce schimbarea de sex a fost finalizată și recunoscută din punct de vedere juridic în conformitate cu paragrafele 20 și 21 de mai sus, dreptul persoanelor transgen de a se căsători cu o persoană de sex opus celui pe care l-au schimbat este garantat efectiv.

23. În cazul în care legislația națională conferă drepturi și obligații cuplurilor necăsătorite, statele membre ar trebui să se asigure că aceasta se aplică în mod nediscriminatoriu atât cuplurilor de același sex, cât și cuplurilor de sex diferit, inclusiv în ceea ce privește prestațiile de pensie de urmaș și drepturile locative.

24. În cazul în care legislația națională recunoaște parteneriatele înregistrate între persoane de același sex, statele membre ar trebui să încerce să se asigure că statutul lor juridic și drepturile și obligațiile lor sunt echivalente cu cele ale cuplurilor heterosexuale aflate într-o situație similară.

25. În cazul în care legislația națională nu recunoaște și nici nu conferă drepturi sau obligații parteneriatelor înregistrate între persoane de același sex și cuplurilor necăsătorite, statele membre sunt invitate să ia în considerare posibilitatea ca, fără niciun fel de discriminare – inclusiv față de cuplurile de sex diferit, să li se ofere cuplurilor de același sex mijloace legale sau de altă natură pentru a aborda problemele practice legate de realitatea socială în care trăiesc.

26. Ținând seama de faptul că interesul superior al copilului ar trebui să fie considerat prioritar în deciziile privind răspunderea părintească sau tutela unui copil, statele membre ar trebui să se asigure că astfel de decizii sunt luate fără discriminare bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen.

27. Luând în considerare faptul că interesul superior al copilului ar trebui să fie considerentul principal în deciziile privind adopția unui copil, statele membre a căror legislație națională permite persoanelor singure să adopte copii ar trebui să se asigure că legea este aplicată fără discriminare bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen.

28. În cazul în care legislația națională permite femeilor singure tratamentul pentru reproducere asistată medical, statele membre ar trebui să încerce să asigure accesul la un astfel de tratament fără discriminare bazată pe orientarea sexuală.

V. Încadrarea în muncă

29. Statele membre ar trebui să asigure instituirea și aplicarea unor măsuri corespunzătoare care oferă o protecție eficientă împotriva discriminării bazate pe orientarea sexuală sau identitatea de gen în ceea ce privește încadrarea în muncă și viața profesională în sectorul public, precum și în sectorul privat. Aceste măsuri ar trebui să includă condiții de acces la locuri de muncă și promovare, de concediere, de remunerare și alte condiții de muncă, inclusiv prevenirea, combaterea și pedepsirea hărțuirii și a altor forme de victimizare.

30. O atenție deosebită ar trebui să se acorde asigurării unei protecții efective a dreptului la viață privată al persoanelor transgen în contextul încadrării în muncă, în special în ceea ce privește cererile de angajare, pentru a evita orice divulgare irelevantă a istoricului genului lor sau a numelui anterior către angajator și alți angajați.

VI. Educație

31. Ținând seama în mod corespunzător de interesul superior al copilului, statele membre ar trebui să ia măsuri legislative și de altă natură corespunzătoare, adresate cadrelor didactice și elevilor, pentru a se asigura că dreptul la educație poate fi exercitat efectiv fără discriminare bazată pe orientare sexuală sau identitate de gen; sunt incluse, în special, protejarea dreptului copiilor și

tinerilor la educație într-un mediu sigur, lipsit de violență, intimidare, excluziune socială sau alte forme de tratament discriminatoriu și degradant legate de orientarea sexuală sau identitatea de gen.

32. Ținând seama în mod corespunzător de interesul superior al copilului, ar trebui luate măsuri corespunzătoare în acest sens, la toate nivelurile, pentru a promova toleranța reciprocă și respectul reciproc în școli, indiferent de orientarea sexuală sau identitatea de gen. Printre acestea ar trebui să se numere transmiterea de informații obiective referitoare la orientarea sexuală și identitatea de gen, de exemplu în programele școlare și în materialele didactice, și acordarea de informații, protecție și sprijin necesare elevilor și studenților pentru a le permite să trăiască în conformitate cu orientarea lor sexuală și identitatea lor de gen. În plus, statele membre pot să elaboreze și să aplice politici și planuri de acțiune privind egalitatea și siguranța în școli și pot să asigure accesul la formare sau asistență corespunzătoare pentru combaterea discriminării și la materiale didactice. Astfel de măsuri ar trebui să țină seama de drepturile părinților în ceea ce privește educația copiilor lor.

VII. Sănătate

33. Statele membre ar trebui să ia măsuri legislative și de altă natură corespunzătoare pentru a se asigura că cea mai bună stare de sănătate posibilă poate fi efectiv obținută fără discriminare bazată pe orientarea sexuală sau identitatea de gen; în special, ar trebui să țină seama de nevoile specifice ale persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen în elaborarea planurilor naționale de sănătate, incluzând măsuri de prevenire a sinuciderilor, anchete de sănătate, programe didactice medicale, cursuri și materiale de formare, precum și la monitorizarea și evaluarea calității serviciilor de sănătate.

34. Ar trebui luate măsuri corespunzătoare pentru a evita caracterizarea homosexualității ca boală, în conformitate cu standardele Organizației Mondiale a Sănătății.

35. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a se asigura că persoanele transgen au acces efectiv la servicii corespunzătoare pentru schimbarea sexului, inclusiv la expertiză psihologică, endocrinologică și chirurgicală în domeniul asistenței medicale pentru persoane transgen, fără a fi supuse unor cerințe nerezonabile; nicio persoană nu ar trebui să fie supusă unor proceduri de schimbare de sex fără consimțământul său.

36. Statele membre ar trebui să ia măsuri legislative și de altă natură corespunzătoare pentru a se asigura că orice decizii de limitare a costurilor acoperite de asigurările de sănătate pentru procedurile de schimbare de sex ar trebui să fie legale, obiective și proporționale.

VIII. Locuințe

37. Ar trebui să se ia măsuri pentru a garanta că accesul la locuințe corespunzătoare poate fi exercitat în mod efectiv și legal de toate persoanele, fără discriminare bazată pe orientarea sexuală sau identitatea de gen; aceste măsuri ar trebui, în special, să urmărească să ofere protecție împotriva evacuărilor discriminatorii și să garanteze drepturi egale de a dobândi și a păstra proprietatea asupra terenurilor și a altor bunuri.

38. Ar trebui să se acorde o atenție corespunzătoare riscurilor de a rămâne fără locuință cu care se confruntă persoanele lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen, inclusiv tinerii și copiii care pot fi deosebit de vulnerabili la excluziune socială, inclusiv din partea propriilor familii; în acest sens, ar trebui puse la dispoziție servicii sociale relevante pe baza unei evaluări obiective a nevoilor fiecărei persoane, fără discriminare.

IX. Sport

39. Homofobia, transfobia și discriminarea bazate pe orientarea sexuală sau identitatea de gen în sport sunt inacceptabile, ca și rasismul și alte forme de discriminare, și trebuie combătute.

40. Activitățile și instalațiile sportive ar trebui să fie disponibile tuturor, fără discriminare bazată pe orientarea sexuală sau identitatea de gen; în special, ar trebui luate măsuri eficiente pentru prevenirea, contracararea și pedepsirea utilizării insultelor discriminatorii în ceea ce privește orientarea sexuală sau identitatea de gen în timpul evenimentelor sportive și în legătură cu acestea.

41. Statele membre ar trebui să încurajeze dialogul și să sprijine asociațiile sportive și cluburile de fani la dezvoltarea activităților de sensibilizare cu privire la discriminarea persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen în sport și la condamnarea manifestărilor de intoleranță față de acestea.

X. Dreptul de a solicita azil

42. Statele membre, în cazurile în care au obligații internaționale în acest sens, ar trebui să recunoască faptul că o teamă întemeiată de persecuție bazată pe orientarea sexuală sau identitatea de gen poate constitui un motiv valabil pentru acordarea statutului de refugiat și a azilului în temeiul legislației naționale.

43. Statele membre ar trebui să se asigure, în special, că solicitanții de azil nu sunt trimiși într-o țară în care viața sau libertatea lor ar fi amenințată sau ar risca să fie supuși torturii, tratamentelor sau pedepselor inumane ori degradante, pe motiv de orientare sexuală sau identitate de gen.

44. Solicitanții de azil ar trebui să fie protejați de orice politici sau practici discriminatorii bazate pe orientarea sexuală sau identitatea de gen; în special, ar trebui luate măsuri corespunzătoare pentru a preveni riscurile de violență fizică, inclusiv abuz sexual, agresiune verbală sau alte forme de hărțuire împotriva solicitanților de azil privați de libertate, precum și pentru a asigura accesul acestora la informații relevante pentru situația lor particulară.

XI. Structurile naționale pentru drepturile omului

45. Statele membre ar trebui să se asigure că structurile naționale din domeniul drepturilor omului sunt mandatate în mod clar să se ocupe de discriminarea bazată pe orientarea sexuală sau identitatea de gen; în special, ar trebui să fie în măsură să formuleze recomandări privind legislația și politicile, să sensibilizeze publicul larg, precum și – în măsura în care legislația națională prevede așa ceva – să examineze plângerile individuale referitoare atât la sectorul privat, cât și la cel public și să inițieze ori să participe la acțiuni în justiție.

XII. Discriminarea bazată pe motive multiple

46. Statele membre sunt încurajate să ia măsuri pentru a garanta că dispozițiile legale din dreptul intern care interzic sau împiedică discriminarea protejează, de asemenea, împotriva discriminării bazate pe motive multiple, inclusiv a celei bazate pe orientarea sexuală sau identitatea de gen; structurile naționale din domeniul drepturilor omului ar trebui să aibă un mandat amplu, care să le permită să se ocupe de astfel de probleme.